

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ (НА ОСНОВІ ДОСВІДУ
В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО)**

У статті визначені шляхи забезпечення підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей.

The ways ensuring training of future teachers of music, for organization of musical creativity of children are defined in this article.

Постановка проблеми. Готовність майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей не з'являється сама по собі. Вона є результатом впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Саме тому особливої гостроти й актуальності набувають питання, пов'язані з визначенням умов, необхідних для ефективного й цілеспрямованого вирішення зазначеної проблеми. Для кожного вчителя у роботі з підростаючою особистістю керівництвом до дії мають бути слова видатного педагога В.О.Сухомлинського "Могутнім засобом естетичного виховання є музика. Музика – це мова почуттів, переживань, найтонших відтінків настрою" [2:382].

Можна бачити, що для успішної підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей потрібні різні за своїм змістом умови. Проте, особливо відчутними й значимими є педагогічні умови, покликані забезпечити ефективно вирішення зазначеної проблеми в системі діяльності вищої школи.

Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського є цінним джерелом для опрацювання сутності педагогічних умов у забезпеченні ефективної підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей: "... як прищеплена брунька не пробудиться доти, поки в підщепі не почнеться бурхливий рух соків, так і добрий досвід не приживеться, поки в того, хто хоче перейняти такий досвід, не буде для цього умов: загальної культури, кругозору, знань з педагогіки і методики, уміння зрозуміти духовне життя дитини. Створити педагогові ці умови важче, ніж показати йому готовий досвід і добитися, щоб він добре зрозумів суть досвіду" [2: 74].

Як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти, мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства. Професійна діяльність вчителя музики покликана вирішувати важливі завдання виховання дітей та молоді, залучення їх до світу художніх цінностей, формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва, розвитку творчого потенціалу. З погляду соціальної практики вчитель музики покликаний бути одним із активних учасників соціалізації підростаючого покоління, передачі та закріплення на рівні особистості системи духовних, світоглядних, моральних та естетичних цінностей.

Мета даної статті полягає у визначенні ролі педагогічних умов у забезпеченні ефективної підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей.

Розгляд цього питання зумовлений тим, що для досягнення певних результатів у професійно-педагогічній освіті важливо створювати відповідні умови: соціально-економічні, культурологічні, психологічні, педагогічні та ін.. Кожна з цих умов є об'єктивно необхідною і покликана забезпечувати відповідний рівень професійної підготовки майбутніх учителів, залучати до навчально-виховного процесу саме ті чинники впливу, від яких залежатиме кінцевий результат.

Отримані результати. Теоретичний аналіз цього питання дозволяє зазначити, що для успішної підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей

потрібні різні за своїм змістом умови. Вони покликані створювати соціально-економічну основу зазначеного процесу, залучати культурно-освітні цінності в якості засобу педагогічного впливу, акумулювати увагу майбутніх учителів музики до питань розвитку особистісного потенціалу. Водночас можна бачити, що суттєво посилюється у процесі підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей роль педагогічних чинників, тобто форм, методів, засобів, технологій впливу на свідомість та діяльність особистості. Усе це вимагає більш глибокого аналізу того, якою має бути роль педагогічних умов в системі забезпечення вказаного процесу. (рис. 1)

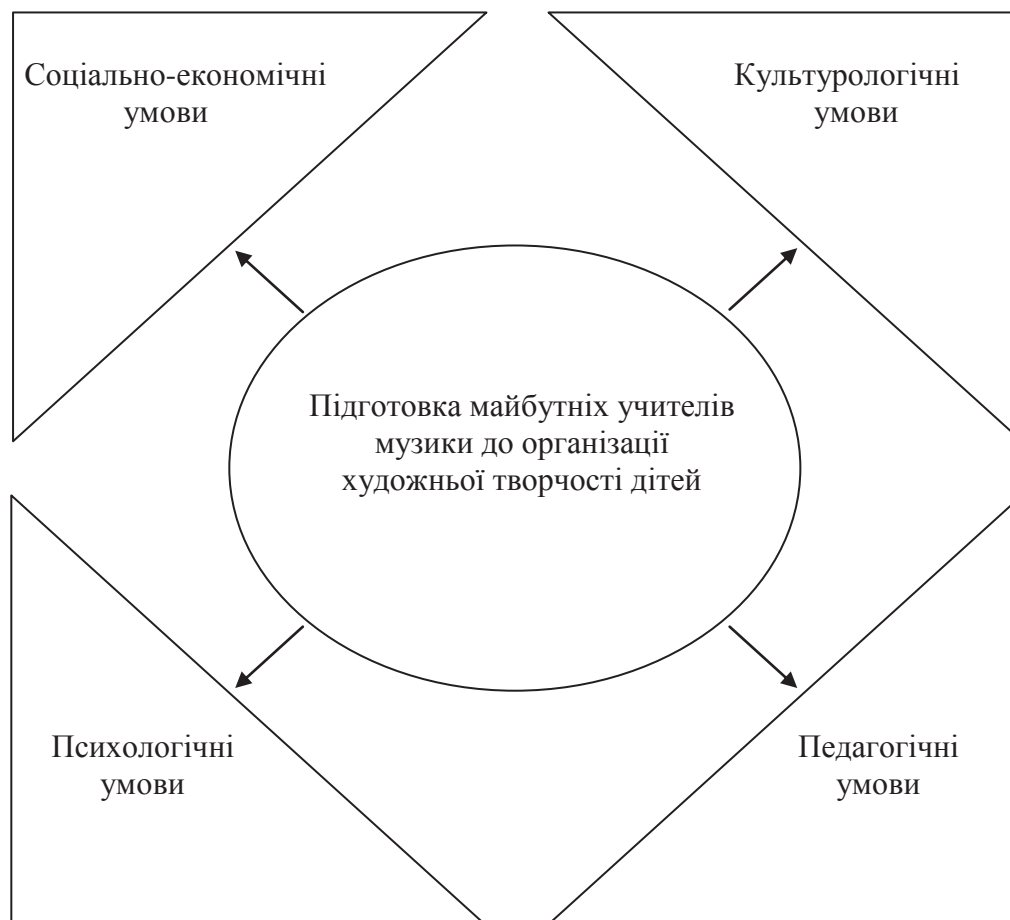

Рис.1. Умови підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей.

Значення соціально-економічних умов підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей полягає в тому, що для успішного вирішення питань професійно-педагогічної освіти, формування педагогічної культури майбутніх учителів музики потрібна активна підтримка з боку суспільства, здійснення відповідного правового та економічного забезпечення. Як зазначається у Державній програмі "Вчитель", "перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства неможливий без впроваджених особистісно орієнтованих технологій навчання, максимальної індивідуалізації навчального процесу, створення умов для саморозвитку і самонавчання дітей, осмисленого визначення ними своїх можливостей і життєвих цінностей. Водночас система освіти ще позбавлена належної державної підтримки, зокрема у посиленні кадрового потенціалу та поліпшенні фінансування, і насамперед – оплати праці педагогічних працівників, приведенні її рівня у відповідність з вимогами законодавства, а також у забезпеченні сучасними навчальними та інформаційними засобами, зміцненні матеріально-технічної бази навчальних закладів" [1:169].

Визначені на державному рівні соціально-економічні умови професійної підготовки майбутніх учителів передбачають:

- модернізацію системи освіти з урахуванням вимог сучасного інформаційно-технологічного суспільства;
- забезпечення економічних і соціальних гарантій професійної підготовки та самореалізації працівників освіти;
- утвердження високого соціального статусу учителів у сучасному суспільстві;
- оптимізацію кадрового забезпечення навчальних закладів;
- удосконалення існуючої практики підготовки майбутніх учителів у системі професійно-педагогічної освіти;
- підвищення ролі вчителів у духовному розвитку, громадянському вихованні, формуванні естетичної культури дітей та молоді;
- підвищення рівня соціально-економічного і фінансового забезпечення підготовки вчителів, керівників, організаторів навчально-виховної роботи в закладах освіти;
- удосконалення післядипломної освіти вчителів та підвищення їх професійної культури.

Необхідність створення та зміцнення культурологічних умов зумовлена тим, що майбутні вчителі музики мають знати та широко впроваджувати в роботі з учнями той досвід, який вже набуто в діяльності музично-інструментальних колективів. В.О.Сухомлинський підкреслює: "Серед наших дітей є, без сумніву, майбутні артисти, музиканти, композитори. Для цих окремих учнів мистецтво, можливо, стане основним заняттям, спеціальністю. Але незалежно від цього, незалежно від майбутньої спеціальності наших вихованців, ми вважаємо, що мистецтво повинно бути постійним джерелом духовного багатства кожного" [2:345].

Відомо, що в кожному регіоні України склалися певні традиції колективного музикування, накопичено цікавий досвід організації художньо-творчої діяльності на базі інструментальних ансамблів, оркестрів народних інструментів тощо.

На прикладі Миколаївської області можна бачити, як розвиваються музично-інструментальні колективи. Вони є за своїм складом: однорідними (шумові, струнні – балалайки, домри, мандоліни, гітари, скрипкові, ансамблі гармонік, баянів, акордеонів, фортепіано), а також змішаними (в різних інструментальних комбінаціях). Музично-інструментальні колективи визначаються за своєю репертуарною спрямованістю, а саме: побутові (фольклорні), самодіяльні (функціонують при дитячих позашкільних закладах), навчальні (існують в музичних школах, студіях, гуртках).

Культурологічні умови покликані активно впливати на підготовку майбутніх керівників дитячих музично-інструментальних колективів, спонукати їх до створення різних за своїм змістом та спрямованістю творчих колективів, активно використовувати набутий організаційно-педагогічний досвід роботи з інструментальними ансамблями традиційного фольклорного спрямування, однорідних та змішаних за типами музичних інструментів. Прикладом такого досвіду є створення та функціонування ансамблів: бандуристів (середня школа №38, народна Бузька юнацька капела "Кобзарський передзвін"), сопілкарів (середня школа с.Радсад Миколаївського району), ложкарів (середня школа с.Погоріловка, середня школа м.Южноукраїнська), кобзарів (Палац художньої творчості м. Миколаїв).

До культурологічних умов підготовки майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів слід віднести такі, як:

- розвиток музично-інструментальних колективів традиційного фольклорного спрямування;
- використання музичних інструментів у різних варіантах з дотриманням української фольклорної схеми: мелодичний, басовий та акомпануючий інструменти;

- використання окремих музичних інструментів (трембіта, ”бугай”, волинка) для виконання окремих тембральних епізодів етнічно підкресленого характеру;
- використання найбільш поширеного в Україні фольклорного ансамблю ”Троїсті музики”;
- поширення музичних ансамблів, що більше властиві іншим етнічним групам (ансамблі ложкарів);
- поширення музичних ансамблів академічного спрямування, які за природою своїх інструментів тяжіють до колективів фольклорного типу: домра – балалайка; домра прима – балалайка – баян; балалайка – гітара; домра прима – домра альт – баян – балалайка – бас;
- розвиток музично-інструментальних колективів розширеного складу: домра-прима (одна – дві), домра-альт, домра-бас, баян, балалайка-прима, балалайка-секунда, балалайка-альт, балалайка-бас, балалайка-контрабас, ударні інструменти; домра-прима (кількість – від одного до трьох – п’яти інструментів), баян, ложкарі;
- розвиток незвичних за своїм складом інструментальних ансамблів: три сопілки, два баяна, кобза, коза-бас, тромбон, ”бугай”, бубон, барабан маленький з тарілкою;
- розвиток музично-інструментальних колективів класичного напрямку: однорідні – скрипка, кларнет, труба; змішані – фортепіано, скрипка, віолончель;
- розвиток музично-інструментальних колективів естрадного спрямування: іоніка, електробаян, електрогітари, ударна установка, флейта, труба, скрипки;
- поширення ансамблів з нетрадиційними інструментальним складом: сопілка, баян, кобзи, коза-бас, ”бугай”, бубон, малий барабан з тарілкою, кларнет, труба, ліра, тромбон та ін.;
- створення та розвиток оркестрів народних інструментів.

Посилення уваги до питань психологічного забезпечення вказаного процесу зумовлено тим, що в сучасних умовах вчителі музики покликані активно використовувати власний інтелектуальний потенціал, виявляти емоційну активність, спиратися під час прийняття педагогічних рішень на творчі можливості та здібності. В.О.Сухомлинський стверджує: ”Однією з важливих умов багатства естетичних потреб, почуттів, переживань є глибокий інтелектуальний розвиток людини. Тому мета естетичного виховання – широко ознайомлювати дитину з досягненнями світової культури, з культурними цінностями людства” [2:369].

Особистість педагога має бути самодостатньою, всебічно розвиненою, спрямованою на утвердження діалогічних відносин з учасниками дитячого музично-інструментального колективу.

Якісно нові перспективи і напрямки професійно-педагогічної освіти, пов’язані з посиленням особистісної складової навчально-виховного процесу, суттєво змінюють ставлення вищої школи до питань психологічного супроводу та створення необхідних психологічних умов. Для майбутніх учителів музики, покликаних організувати художньо-творчу діяльність дітей та молоді у сфері музичного мистецтва, психологічні умови набувають актуального характеру.

З метою психологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей пропонується:

- стимулювати інтерес майбутніх учителів музики до художньо-творчої діяльності дітей та молоді;
- зміцнювати ціннісне ставлення до музичного мистецтва як особливого засобу передачі духовного змісту;
- збагачувати художньо-естетичні потреби студентів шляхом спілкування зі світом музичного мистецтва;
- розвивати можливості естетичного сприймання творів мистецтва;
- формувати естетичні оцінки явищ дійсності та художньої культури;

- збагачувати естетичні почуття, поняття та уявлення студентів музично-педагогічних спеціальностей;
- залучати студентів до творчого осмислення та інтерпретації творів музичного мистецтва;
- створювати психологічні умови для плідного спілкування та обміну почуттями, викликаними засобами мистецтва;
- стимулювати інтелектуальну активність майбутніх учителів, пов'язану з осмисленням музичних творів;
- розвивати творчі здібності у сфері музично-виконавської діяльності.

Серед основних умов, які пропонується створювати для вирішення вказаної проблеми, особлива роль належить педагогічним умовам. Їх сутність та значення полягає у тому, щоб професійно-педагогічна освіта майбутніх учителів музики набувала цілеспрямованого, послідовного й ефективного характеру, спиралася на можливості теоретичного і практичного досвіду, використовувала методи та прийоми навчальної роботи, які потрібні для розвитку певних якостей, пов'язаних з організацією художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів.

Аналіз педагогічних умов, які пропонуються для розвитку професійно-педагогічної освіти та підготовки майбутніх учителів музики, дозволяє констатувати, що вони стосуються лише окремих питань та відповідної методики їх реалізації на практиці. Майбутнім учителям музики пропонуються, зокрема, такі педагогічні умови підготовки до організації музичної творчості дітей, як:

- ознайомлення з питаннями організації дитячого музично-інструментального колективу, його кількісним та якісним складом;
- обговорення питань що пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням дитячого, музично-інструментального колективу, придбанням якісних музичних інструментів, струн, пультів тощо;
- розгляд питань, що характеризують можливість та доцільність створення того чи іншого типу музично-інструментального колективу;
- висвітлення питань щодо принципів та методів навчання дітей музичному виконавству в умовах колективної співпраці;
- обговорення питань, що пов'язані з першим (організаційним) етапом створення дитячого музично-інструментального колективу, відбором його учасників, розподілом за окремими інструментами та відповідними інструментальними групами, а також ознайомленням учнів з окремими музичними інструментами;
- передача студентам знань про дитячий музично-інструментальний колектив, закономірності психофізичного та духовного розвитку учнів різних вікових груп;
- розгляд питань, що пов'язані з проведенням індивідуальних занять та загальної репетиції всього музично-інструментального колективу;
- аналіз основних напрямів роботи дитячого музично-інструментального колективу: музично-теоретичного, репетиційного та концертного;
- обговорення питань, пов'язаних з методикою розучування нового музичного твору, поясненням його музично-образного та естетичного змісту;
- ознайомлення студентів з питаннями підготовки дитячого музично-інструментального колективу до публічного виступу.

Висновки. Підсумовуючи сказане, можемо зазначити, що перелічені вище педагогічні умови спрямовані переважно на те, щоб обговорити з майбутніми вчителями музики низку питань, що стосуються організаційних аспектів створення та функціонування дитячого музично-інструментального колективу. Водночас, без належної відповіді ще залишаються питання, пов'язані з підготовкою майбутніх учителів музики на системній основі, тобто з урахуванням таких складових, як ціннісне ставлення до цього напрямку педагогічної діяльності, усвідомлення найважливіших закономірностей та особливостей колективної художньо-творчої праці, володіння можливими способами та методами вирішення

актуальних питань життя та діяльності дитячого музично-інструментального колективу, використання наявних можливостей окремих форм навчально-виховної роботи у вищій школі з метою набуття практичного досвіду організації художньо-творчої діяльності дітей та молоді у сфері колективного музикування.

Розуміння необхідності створення педагогічних умов, які б сприяли ефективній підготовці майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів спонукало нас до розгляду питання, пов'язаного з обґрунтуванням вказаних умов.

Таким чином, успішне вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів музики до організації художньої творчості дітей є можливим за певних педагогічних умов. Здійснений нами теоретичний аналіз вказаного питання дозволив виділити ряд педагогічних умов, які спрямовані на забезпечення системного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів музики щодо організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна програма «Вчитель» / Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 р. № 379 // Збірник державних документів, що регламентують роботу закладів освіти України / Укл. С.Г. Мельничук. – Кіровоград: КДПУ, 2004. С. 169 – 173.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. – В 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 4. – 638 с.